

Onsdagen den 6 September 1826.

Skrifves Nyheter.

Stockholm. S. M. Konungen lär, äföblid af en föga talrik föit, i denna wecka årna genom- resa en del af Roslagen. Hans Maj:it torde derun- der komma att bese Waddö Canal och ärfilliga Drufsegödomar. I slutet af weckan återwäntas Hans Maj:it till Drottningholm.

Kungöbrandet af Kongl. Maj:its Nädiga bestut, rbrände nedfättning å tullen för Spannmål, wer- skade de första dagarne en icke obetydlig minskning särdeles i priset på brännwin; nu lärer likwäl den- na wara betalas lika högt, om icke högre än förut. Mjöl och Spannmål efterfrågas ifrigt; man på- står till och med att spekulanter från Stockholm re- sa en mil och derutöfwer allmogen till mdes, för att få köpa mjöl. De som hafwa spannmål, kun- na i brist af watten, icke få den förmalen.

Ötterligare några Ord,
i anledning af committéen till grans-
ning af Rikets Läröwerk.

(Insänt)

Siden är nu inne då den stora Underwising-
committéen skall sammanträda; des secreterare har
redan erhållit ett års tjenstledighet, för att med så
mycket mera öfödr drift kunna egna sig åt de an-
gelåagna göromålen; ledambterna äro församlade och
allmänhetens nyfikenhet, ej mindre än deras twi-
fande wäntan, som gjort sig reda för och med in-
teresse omfatta ämnena för committéens werksam-

het, är i högsta grad spänd på det en gång blif-
wande resultatet. I mannaminne har wist icke bland
de mångfaldiga committéer som wi här sett bildas,
någon warit så inöponerande, hwarfen i anseende
till ledambternas antal, eller deras dels politiska,
dels litteraira rang, eller ordöbrandens upphöjda
wärdighet och betydenhet, eller föremålets allmänna
wigt, så framt man får antaga, att kommande ge-
nerationers utbildning till högre duglighet, i allmän-
na opinionen intager ett sådant hebersrum. Man
må alltså icke undra, om något hwar som sysselsät-
ter sig med reflexioner öfwer ögonblickets allmänna
angelågenheter, ofta återkommer till detta ämne.
Att yrka och det med en beständigt förnyad en-
trågenhet, det committéen hastigt och till en wif-
tid skall hafwa sina göromål slutade, tyckes åter min-
dre wäl öfwertänkt. Nationen skall säkert wara mera
betient med att committéen moget utför sit wigtiga
wärf, än att den gör det fört. Och det torde för-
tjena att noga betänkas, om detta wärf är af den
natur samt om de undersökningar det erfordrar äro
så lätta, så förberedda, att det mbiligtwis kan fort
afflutas, så wida nemt. meningen är att man skall
gå till botten med utredandet af frågorna. Wi fö-
reslåa öf att committéens forskningar i detta fall,
måste riktas åt twenne serfilda mål, af hwilka det
ena är theoretiskt, det andra är historiskt; och torde
det förra först böra upphinnas, innan man med
hopp om framgång kan böra sina beundanden för
uppnåendet af det andra.

Men det theoretiska målet torde icke böra kun-
na anses upphunnet, förr än committéen för sig af-
gjort och blifwit ense om swaren på följande frå-
gor:

Pris

Hvad är allmän mencklig bildning, och hvad är des syfte?

Siwes det, såsom local-modification af den någon ferskild nationel bildning, och hwartill skall den syfta?

Hvad synes wara det ferskildt utmärkande hos den bildning, som tillkommer Swenska nationen?

Huru låter den ferskilda Swenska national-bildningen förena sig med den allmänt menckliga?

Hvad kan och hvad bbr undervisningen verka för att befördra denna förening?

Bbr undervisningen, för detta ändamål, wara antingen offentlig eller enskild?

Bbr denna undervisning betraktas såsom ett organiskt helt, så att beständ enhet måste råda mellan des olika leder och grader?

Öch kan man anse denna undervisning, till sin method och sina medel, såsom ett för alla tider fulländadt och slutet helt, eller har icke menniskoslagets och nationernas fortgående bildning och förändrade lynnen, grundlagt, tid efter annan, nya fordringar?

De frågor, hwilka i afseende på det historiska systemålet för committeeens åtgärder torde bbra beswaras, synas oss wara följande:

Äro våra undervisningswerk så inrättade, att de, jemte befördraget af den renaste allmänmenckliga bildning, äfwen framkalla och utveckla den bildning som Swenska medborgerliga behof fordra, och som motswarar Swenska national-characteren?

Råder emellan de olika hos oss befintliga undervisningswerk, den enhet och det sammanhang, att man kan anse det ena som en riktigt beräknad förberedelse till det andra, och detta andra, som en i ledjan af det hela riktigt ingripande vidare utveckling och fulländning af det föregående?

Finnas icke ännu wid våra lärwerk, eller åtminstone wid wiða af dem, åtskilliga institutioner, bruk och föreskrifter, som endast äro utwårter från en försluten, af nationen länge sedan, passerad bildningsgrad, och hwilka alltså, såsom i sig sjelfwa endast pedantiska och ändamåls lösa, stå den harmoniska utvecklingen af det hela?

Finnas åter icke andra institutioner wid dessa lärwerk, hwilka beräknade blott på när-

warande ögonblickets behof, afbryta ledjan af den successiva utvecklingen, och således, på sitt sätt, stå den harmoniska gången af det hela?

Äro deremot icke åtskilliga af de fordringar, de der följa omedelbart så wäl af hela mencklighetens, som af Swenska nationens nu mera uppnådda bildning, wid våra lärwerk alldeles försummade?

Öch slutligen, har erfarenheten bestyrkt, att det är absolut nödwändig och för ändamålet winnande nyttigare, att staten anskaffar och bestyrker undervisnings tillfällen, än att beredandet af dem öfwerlemmas åt den enskilda omständigheten?

För att riktigt öfvertänka, undersöka och derefter beswara dessa frågor, så att swaren hwarken committera committeeens egen wärdighet, eller befinnas icke tillfredsställande nationens billiga wäntan, bbr man med afgifwande af dessa ingalunda förhastiga sig. Öch ännu längre tid blir desutom nödwändig, om committeeen icke blott, såsom ständerna hufwudsakligast önskade, skall gifwa en teckning huru det med de allmänna undervisnings werken för närwarande står till, utan äfwen skall upptäsa förslag till bristernas afhjelpande. Helt som före uttänkandet af dessa förslag noga måste befinnas: 1) om närwarande tid är den skickligaste, att utföra reformer af bildnings anstalterna? Atminstone torde den, som klart uppfattat hvad bildning betyder, gerne medgifwa, att den måste på filosofiskt grund tryggas och att den endast ur filosofiska principer kan begrundas. Men är wäl redan en filosofiskt åstigt af mencklighetens högsta angelägenheter allmänneligen stadgad? Eller är det wäl möjligt att så förlita de olika fordringarne, dels af grof empirism, dels af en half-utvecklad realism, och dels af en oförstådd idealism, att de skulle kunna förena sig om ett för hwar man tillfredsställande resultat? — 2) Om alla locala, temporella och financiella hinder för en total undervisningswerkens reorganisation skulle möjligtigen kunna öfwerwinnas, i fall en sådan sinnes nödig; och, i annat fall, om något hufwudsakligt winnes med förbättringar endast af partiella brister? — Det är naturligt att så snart fråga är om realiserandet af en idee, måste afseende göras på alla de omständigheter, hwilka inom tid och rum förekomma, antingen till uppehållande eller befördraget af denna realisering. Öch ofta har erfarenheten wi-

sat, att de förbättringar man vötagit, i wissa delar af en inrättning, så snart det gamla quarstämde icke rätt svarat deremot, långt ifrån att tjena till att gifwa det hela ett mera ändamålsenligt skick, snarare bidragit till att fullkomligen önderbryta det. Sålunda fördras äfwen i detta fall, widlöftiga och långsamna undersökningar.

De behöfwa dock wiserligen icke dertföre blifwa ewiga, och säkerligen skulle de betydligen affortas, om man kunde förutfatta, att weberbrantas de genast och willigt för committéen framlade alla erforderliga upplysningar; men då detta icke är att förmoda, då twertom det, enligt förra wantligheten, är troligt att man på sina ställen gbr allt, för att om sanna förhållandet leda committéen bak ljust, så ser man hwad mudda och tidspellan från detta håll möter dem, hwilka samwetsgrannt wilja utföra ett ansförtrott wärf. — Med full tillförligt litat allmänheten deryå, att committéens högsta beordnande är sådant, och wäntar dertföre något grundligt och fullständigt. Hwarmed man åter alldeles icke kan wara betjent, är ett mångordigt och storordigt betänkande, uti hwilket efter ett tomt och widlöftigt talande hit och dit, det hufwudsakliga resultatet blefwe att allting befinnes godt och dugligt, i synnerhet om några läseförhållningar här och der kunde verkställas. Och ett sådant svar blir icke upplysning, om det kommer hastigt än om det kommer sent.

Recension.

(Fortsätt.)

Utkast till Beträktelser öfwer wissa stycken af Catechesen, författade af Henric Schartau, Contractsprost i Torna Härad, kyrkoherde i St. Bjellerup och Råby, samt Förste Stads Commminister i Lund. (Utgifna efter hans ödd.) Första Häftet, som hörer till de senare årens communionförhållningar i Lunds Domkyrka, jemte ett Bihang af ensaldige åhörars anteckningar. Lund 1826, C. F. Berling. VIII o. 232 sid. 8:o.

På sednare tidens affektiska litteratur, har den riktning de theologiska wetenskaperna tagit, icke utdödat någon wälgörande inslytelse. Critiken och ötron hafwa gjort sina eröfringar, och det kan icke sela, att de ju esomoftast welat intränga äfwen inom området för den fromma själens paradisska lustgårdar,

Deraf har det hänt, att wår tids skaffare enär de framburit ur sitt hjertas fatatur, hafwa biudit öf mera nytt än gammalt, ändoe det gamla är bättre, och de trångtande själarna hafwa blifwit undfågnade med stoffle i stället för gedigna ord, med skum och fradga i stället för lefwande watten. Dertaf dessa böner, hwilka se ut som de wore besälda hos Fransyska paroleurer, dessa prunkande tal, der allting kittlar i bronnen, men intet går till hjertat, och änteligen dessa underwisingssböcker i sällighetsläran, der man har ingen ting att mera beundra än ordrikheten och oredan. Man wägar icke gå till grunden med en enda troslära; men dertföre spelar man på ytan så mycket konfligare: och den bedröfliga bristen på egen erfarenhet och tro, skola de många orden ersätta.

Helt annorlunda förhåller det sig med det andrika arbete af den i lifstiden högt begåfwade Henric Schartau, hwilket en af dess fordna åhörare och wänner härmed öfwerlemnad i allmänhetens händer. Det är wiserligen icke så säordigt, då det på 232 sidor innehåller allenast ett utkast öfwer den tredje af tronsartiklarne; men detta utkast är tillika så systematiskt och så snillrikt, att icke många ord här finnas förgåfwes använda. Förf. afhandlar naturligtwis den H. Andas Nådewerkingar, och det i följande ordning: Kallelsen, Upplysningen, (hwaruti förf. antager 4 grader), Nyföddelsen, hwarwid Öbr. XI exegetiskt genomgås, och en afhandling om det förebildande i påskalambet, en jennförelse emellan det gamla och det nya testamentet, samt äfwenledes en emellan det andeliga och det ofsentliga presterskapet sinna sin plats, och slutligen Rättfärdiggörelsen, hwars förklarung ödden hindrat förf. att fullborda. Wid hwardera Nådewerkingen har förf. sin plan likmätigt, betraktat: 1:o Subjectum, 2:o Medium, 3:o Forma eller hwad som sker i omwändelsen, 4:o Resitata Libertas, 5:o Profwet, 6:o Påföljden af nådens försummande och förstölsande, 7:o Användandet i en sann bättring, samt 8:o Frukten i den ytterligare skänka omwändelse nåden.

Dessa heliga ämnen hafwa twiswelsutan ofta blifwit afhandlade med samma rena nit och wälmening; men troligen ganska sällan med den snillriktighet, som af närwarande förf. öfwerallt råder sig en reda i begreppet, en skarphet i blicken, en liflighet och beständighet i framställningen, som måste tillfredsställa äfwen ett mindre andeligt förstånd. Man märker,

att man har en man framför sig, hvilken förtälar
 hvad han sjelf har sett och hört. Der är en hel
 spegel af människokänedom, hwarest isynnerhet al-
 la de som befinna sig i omvändelsens begynnelse,
 framtråda i den fullkomligaste dager. Lyckligt wäl-
 da äro förfr: s enkla lifnelse, och wanligen beslägta-
 de med eller härledande sig ifrån dem, som förekom-
 ma i Guds ord. Språket, ehuru icke nymodigt,
 hwilket sakens natur förbjuder, är dock icke äldre än
 att det med nöje kan läsas. Någon sällan förekom-
 mande provincialism förtienar icke att anmärkas.

Wid en så omständlig framställning som förfr: s,
 måste dock ofelbart medgifwas, ehuru den i all huf-
 wudsat är fast grundad på Guds ord och församlingens
 symboliska böcker, att icke hwar och en, icke ens hwar och
 af dem, hwilka ingen kan tilltro sig att frändbma
 namnet af sanna christna, genom äfwen en flitigare
 läsning af Guds ord, kan komma till alldeles sam-
 ma resultat som förfr. Huru gamla Testamentets
 heliga förebilder i alla sina till utseendet smärre de-
 lar skola förstås, är oß icke så tydligen uppenbar-
 radt, att ju emellan redliga forskare stor olikhet
 härutinnan skall kunna uppstå. Att christendomen,
 ehuru uppenbar den synes, dock är och blifwer ett
 mysterium, det förklarar föga någon bättre än förfr.
 hwilken, att wi så må säga, framställer salighetens
 wäg icke allenast såsom en ordning, utan oß så-
 som en orden. Här gäller det, att de troende we-
 ta bewara den "sjelfständigheten i deras förstånd,"
 hwilken förfr. sid. 224 beskriwer, "att de icke uti an-
 deliga saker behöfwa råttta sig efter någon annans
 mening än deras egen." I ären dyrt köpte;
 warer icke människors trålar.

Wi kunna för vår del intet annat än önska,
 att denna lärariska skrift måtte finna många och af-
 warliga läsare, dels ibland lärare, som deraf kunna
 hemta oöwärdeligt goda anwisingar för den ange-
 lägna själawården, dels ibland ähbrare, hwilka här
 finna de ypperligaste anledningar till en rätt sjelf-
 pröfning; att flere af den i apostolisk mening helige
 mannens skrifter måtte kunna utgifwas, samt slut-
 ligen att "Försynens nåd alldrig wille låta
 oss fattas lärare, hwilka blott närmande
 sig hans renhet i lära och lefwerne, arbeta
 med hans oförtrutenhet och framgång på
 sitt wigtiga kall, att föra själar till Guds
 och deraf Frälsares delaktighet."

Thomasander

Regnbågen.

Med uti mulden,
 Bundna wid stoftet,
 Blomsfren stodo,
 Blickande upp
 Mot det ljusblåa fästet,
 Och himmelens sol.

Då grep dem en längtan
 Att ur stoftet,
 Friade, flyga
 Upp till dessa
 Purpur-ängar;
 Upp till denna
 Gyllene källa,
 Hwarur de hemtat
 Dofter och fågring,
 Färger och lif.

Och knäböjande,
 Under en skatt
 Från Hesperis gullhaf,
 Bödo de samfåldt
 Guden deruppe
 Taga dem till sig,
 Der han stod
 Dunwärd af azur,
 Purpur och gull.

Bönen, han hörde;
 Med på ett moln,
 Sönd han mot wester,
 Och i en blink
 Böste han bojan
 Uppå de små.
 Och till en frans
 Högt upp i sky
 Lindas de samman;
 Och ännu
 Hänger deruppe
 Kranzen i sky,
 Regnbågens stöna,
 Blommande frans.

Rättelse: N:o 70 sid. 4 sp 2 r. 15 f. Menst-
 ten; I. Menstplantan.

Stockholm,

tryckt hos E. F. Wennerström.

